

ІНТЕРАКТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ І ПРОФЕСІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Анотація

Автором обосновано актуальність оволодіння студентами – будучими соціальними педагогами інтерактивної компетентністю; раскрыто суть цього личностного образования, его структурные компоненты, их содержательные и динамические характеристики; обозначено возможности формирования интерактивной компетентности в учебно-воспитательном процессе вуза.

Практика показує, що далеко не всі випускники вишів, які отримали кваліфікацію «соціальний педагог / соціальний працівник», є успішними у своїй професійній діяльності. Однієї із причин цього, на наш погляд, є недостатня готовність майбутнього фахівця до зустрічі з клієнтом, до конструктивної та продуктивної співпраці з ним, а також із колегами по роботі, адміністрацією, фахівцями суміжних галузей, тобто недостатня впевненість у своїй професійній компетентності, зокрема у сфері взаємодії. Як відомо, компетентність особистості є невід'ємною складовою практичної готовності до професійної діяльності. Ми хочемо зупинити на розгляді її інтерактивного компоненту, оскільки вважаємо його дуже важливим для роботи майбутнього фахівця.

Значний внесок у теорію соціальної взаємодії здійснили зарубіжні вчені, зокрема Е. Берн, Р. Блюмер, Е. Гоффман, Р. Дарендорф, Р. Мей, Р. Мертон, Т. Парсонс, П. А. Сорокін, Д. Хоманс та ін. Європейськими розробниками компетентнісного підходу у вищій освіті (Л. Андерсон, Б. Бергман, Ю. Колер, Б. Менсфілд, Б. Оскарссон, Х. Раймундо, Т. Г. Роос, С. Шо та ін.) окреслено низку аспектів, пов'язаних із соціальною взаємодією. Спираючись на їх дослідження, деякі вчені [6] й виокремлюють інтерактивну компетентність як різновид соціально-психологічної, що пов'язаний із системою знань, умінь і навичок, необхідних для організації успішних професійних взаємодій.

Наголосимо, що спрямованість поняттю «компетентність» дає визначення «інтерактивна». У контексті нашого дослідження ми будемо розглядати поняття «інтерактивна компетентність» як готовність майбутніх соціальних педагогів / соціальних працівників до ефективної взаємодії з потенційним клієнтом, колегами, керівництвом, підлеглими в системі ділових і особистісних відносин з урахуванням досвіду, цінностей і соціальних умов. Виходячи із такого розуміння та спираючись на близькі нам дослідження [2; 3; 5], визначимо *структурні компоненти* інтерактивної компетентності соціального педагога. *Мотиваційно-емоційний компонент* має на увазі наявність потреби у взаємодії та спілкуванні з клієнтами, позитивної установки на співбесідника, готовності акцентувати увагу на позитивних змінах або подіях, пов'язаних із поведінкою і діяльністю клієнта; висока самоповага та почуття власної гідності соціального педагога, емоційна стабільність, етичні мотиви гуманізму та відповідальності; здібність соціального педагога до свідомого контролю своїх дій, до саморегуляції поведінки у спілкуванні з клієнтом чи колегами.

Когнітивний компонент – є сукупністю знань про особливості та стилі взаємодії на діловому й особистісному рівнях відносин (клієнт – СП, адміністрація – СП, колеги – СП), про систему правил регуляції сумісних дій з клієнтами та колегами, ролі, позиції, які займають клієнт і соціальний педагог, про особливості комунікативної поведінки в процесі взаємодії. Він забезпечує правильні схеми соціального сприйняття (себе, оточуючих), адекватну самооцінку, розвинуту рефлексію. Як наголошує М. Т. Авсієвич, «саме знання й уміння ефективно організувати і підтримувати взаємодію з клієнтами та колегами по роботі у сфері міжособистісних та професійних відносин говорять про наявність у фахівця інтерактивної компетентності» [1, с.92]. Тому, на думку вченого, соціальний педагог, який хоче буди компетентним у сфері взаємодії, повинен володіти знаннями про особистість клієнта, його психологічні та індивідуальні особливості, стиль діяльності.

Операційно-поведінковий компонент інтерактивної компетентності забезпечується вольовими процесами, високим ступенем самоконтролю і в той же час природною спонтанністю реакцій. Він виявляється в можливості соціального педагога міркувати і діяти незалежно від сторонніх впливів; у його ініціативності, активності; у вмінні слухати задля прояву уваги до клієнта та кращого розуміння повідомлюваної ним інформації, що важливо для прийняття адекватного рішення та вироблення стратегії взаємодії; у усвідомленості своїх дій і вчинків; у вмінні спілкуватися «на рівних» з клієнтами та колегами – людьми різного статусу; у вмінні діяти в нових умовах, міняючи способи діяльності, тобто постійно пам'ятати, що не буває двох однакових клієнтів і ситуацій соціально-професійної взаємодії; у вмінні ефективно взаємодіяти з клієнтами завдяки розумінню себе, свого стилю спілкування при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин та умов соціального середовища; у здатності відстоювати свої інтереси соціально прийнятним чином; у вмінні не знеособлюватися в трудовому колективі (чи тренінговій групі) та не утверджувати своє «Я» за рахунок придушення свободи інших людей, зокрема колег чи клієнтів; у вмінні керувати та підкорятися з метою конструктивного включення в систему соціальних відносин і групових зв'язків із клієнтами, колегами по роботі, іншими фахівцями та службами.

Таким чином, інтерактивна компетентність повністю відображає якості, необхідні для майбутньої успішної професійної взаємодії фахівців – соціальних педагогів. При чому це не просто набір заданих поведінкових паттернів, а особистісне утворення, що забезпечує реалізацію певного стилю поведінки в соціальній взаємодії. Означене підкреслює значущість проблеми соціокультурної взаємодії в освітньому процесі та необхідність підготовки до її ефективного здійснення студентів – майбутніх соціальних педагогів.

Слід наголосити, що викладачі, зацікавлені у формуванні інтерактивної компетентності, можуть знайти як у процесі навчання, так і в його змісті достатньо моментів, щоб звернути увагу студентів на всі компоненти названої компетентності, а також на все типові ситуації її прояву. М. Д. Лаптева наводить їх у такому вигляді: готовність вступити у спілкування через пізнавальні, ділові, особистісні мотиви; включення у спільну діяльність (зі старшими, з однолітками, з молодшими); здібність до довірчих відносин, співробітництва; готовність вступити у відносини взаємодопомоги; організація продуктивної співпраці в групі; вирішення конфлікту і виправлення порушених відносин; орієнтація на соціальні норми в своїй поведінці; розуміння очікувань оточуючих, розуміння того, що людина є об'єктом оцінки з боку оточуючих; розуміння соціального статусу; знання специфічних норм спілкування в конкретній діяльності, групі; знання соціально прийнятних способів зміни свого статусу; досвід формального і

неформального спілкування відповідно до конвенціональних ролей; досвід створення співтовариств людей, рівних за статусом; досвід взаємодії з різними групами; готовність вступити у взаємозалежні, емоційно насичені взаємостосунки; досвід прояву співчуття, дбайливого ставлення; інтерес до поглядів інших людей, до їх думок; готовність поставити себе на місце іншого, побачити ситуацію і свою поведінку його очима; уміння співвідносити мету своїх дій з етичними категоріями, усвідомлено дотримуватися норм у ситуаціях морального вибору; розуміння своїх обов'язків перед групою, перед суспільством у цілому; готовність взяти на себе відповідальність за добробут інших; усвідомлення різних сторін свого Я; оцінка своєї поведінки в ситуації та себе – загальна і за окремими якостями; розуміння відповідальності за себе [4, с.39-40]. Проте слід зауважити, що використання можливостей навчального-виховного процесу з метою розвитку інтерактивної компетентності не фіксується нормативно, а залежить від особистості ініціативи і майстерності викладача. Саме тому окреслені вище положення необхідно врахувати при розробці нового покоління державних освітніх стандартів вищої професійної освіти на компетентній основі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авсиевич М. Т. К вопросу о модели компетентности работника учебных заведений нового типа / М. Т. Авсиевич, Н. А. Крылова // *Научно-исследовательская и методическая работа в средних и высших учебных заведениях: проблемы, поиски, решения. Сб. науч. статей.* – Минск, 1997. – С. 91–95.
2. Бурова Е. В. Интерактивный компонент психологической готовности будущих менеджеров к управленческой деятельности [Электронный ресурс] / Е. В. Бурова // *Материалы Междунар. науч.-практ. Интернет-конфер. [«Теория и практика психологического сопровождения руководящих кадров»]*, (Минск, 29 октября 2008 года.) – Режим доступа : http://www.pac.by/ru/general-information/structure/institut_gos_sluzhbi/fakultet_perepodgotovki/kaf_psih_upr/material_konferencii
3. Губаревич И. И. Интерактивный семинар как условие развития социальной компетентности педагогов [Электронный ресурс] / Инна Ивановна Губаревич // *Обучающиеся преподаватели в изменяющемся университете. Материалы третьей междунар. науч.-практ. конф. [«Университетское образование: от эффективного обучения к эффективному учению»]*, (Минск, 29-30 апреля 2002 г. / БГУ, ЦПРО). – Мн. : БГУ, 2002. – С. 129–137. – Режим доступа : http://charko.narod.ru/tekst/ob_prep/Igubarevich.htm
4. Лаптева М. Д. Компетентность социального взаимодействия в структуре единой социально-профессиональной компетентности [Электронный ресурс] / М. Д. Лаптева // *Компетентность и проблемы ее формирования в системе непрерывного образования (школа – вуз – послевузовское образование). Материалы XVI науч.-метод. конф. [«Актуальные проблемы качества образования и пути их решения»]* / [науч. ред. проф. И. А. Зимняя]. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – С. 35–40. – Режим доступа : http://www.pedlib.ru/Books/3/0269/3_0269-21.shtml
5. Мещерякова Е. В. Педагогическое взаимодействие в образовательном пространстве: методологические основы профессиональной подготовки учителя. Монография / Е. В. Мещерякова. – Волгоград : Перемена, 2001. – 323 с.
6. *Прикладная социальная психология* / [под ред. А. Н. Сухова и А. А. Деркача]. – М. ; Воронеж, 1998. – 688 с.

УДК 517.51

Василенко Н.А.

НЕПЕРЕРВНІ НІДЕ НЕ ДИФЕРЕНЦІЙОВНІ ФУНКЦІЇ: ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Для известной непрерывной недифференцируемой функции Серпинского, найдено более простое эквивалентное определение. Исследованы некоторые новые свойства этой функции, в частности самоаффинные, фрактальные и интегральные.

Історично перший приклад неперервної ніде не диференційовної функції належить К.Вейерштрасу. Побудована ним в 1871 р. (опублікована в 1875 р.) функція означалась наступним чином:

$$f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos(b_n \pi x),$$

де $0 < a < 1$, b – непарне ціле число, $b > 1$ і таке, що $ab > 1 + \frac{3}{2} \pi$.

Приблизно в той самий час, Дарбу будує свій приклад такої функції:

$$f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin[(n+1)!x]}{n!}.$$

Насправді, перший приклад неперервної недиференційованої функції, означеної геометричною конструкцією, був запропонований ще у 1830 р. Б.Больцано, але опублікований лише через 100 років. Тривалий час такі функції вважались патологічними і відносились до класу виключних аномалій. Хоча функції Вейерштраса і Дарбу стимулювали дослідників не лише до пошуку нових таких об'єктів і побудови на їх основі цілих сімей функцій, але й до відповіді на питання про «масивність» їх в множині всіх неперервних функцій. В 1931 р., незалежно один від одного, С.Банах та С.Мазуркевич довели, що множина ніде не диференційованих в просторі $C_{[0,1]}$ функцій з рівномірною метрикою, є множиною другої категорії Бера [2]. Така множина є значно «масивнішою» за множину диференційованих хоча би в одній точці функцій. На цій основі виник природний інтерес до цих об'єктів, який в наступні роки лише підсилювався. Різноманіття цікавих прикладів привело до розрізнення методів їх побудови (конструювання), зокрема умовно можна виділити:

- 1) геометрично-описовий метод (приклади Больцано, Безиковича);